

signo d. Helmanni, vt in 6. defensionali. Sed respondet Actor, ꝑ se signasse signo, prout Reus ipsi præscribit, nesciens, an fuerit Rei, vel domini sui signum: quod etiam apud me nihil certi cõcludit, tanq̃ in actu indifferenti, qui magis in consequentiam contractus, & repetita, siue subaudita priori qualitate, gestus dici potest.

14 Tertium argumentum: ꝑ Transmissas esse merces Venetias ad Helmannum, easq; ipsum accepisse, vt deponit filius d. Helmanni, de quo extat Instrumentum Notarij, in actis prioris instantiæ. Respondetur: ꝑ hic magis contractum, eiusq; qualitatem, quam ea, quæ ipsum consecuta sunt, & Reus, emptor, postea suo arbitrio egit, ponderanda esse: nihil enim hoc ad venditorem.

15 Quarto: ꝑ offert Reus in informatione iuris, prestare iuramentũ, quod non aliter cum Actore cõtraxerit. Respondetur: ꝑ quod licet semiplenam habenti probationem, deferri possit, *glossa in leg. admonendi de iur. iur. c. fin. eod. tit. c. ex insinuatione de procurat.* Tamẽ hic nondum semiplene probauit, cum ne vnicum quidem testem pro se habeat: Et vbicunq; etiam cõtra semiplene probantem, ꝑ est præsumptio aliqua, etiã leuissima, iuramentum nunquam defertur: *Ioann. de Amicis. consilio 71. nume. 16.* Deinde & Actor sibi hoc in euentum deferri petit, videlicet in designatione testium, in secunda instantia exhibita: qui tamen intentionem suam plene probauit. Consideratis autem argumẽtis Elisionis, rectius illi deferendum putat, si maioribus ita conclusum fuerit.

16 Quinto, & Vltimo: ꝑ Actorẽ professum esse, se creditorem in hoc esse Helmanni, vt quia constituerit Michael Antonium Antuerpium pro exigendo debito, à d. Helman in Ciuitate Coloniensi, prout alii ipsius creditores. Qui Antonius obtinuerit, nomine omnium creditorũ, à Senatu Coloniensi, quod Reus cõtractus fuerit, ipsi rationes reddere. Sicut habetur in 7. & 8. articul. non defertæ appellationis, & in d. Exceptionibus. Quo etiam pertinet documentum *litera E.* Respondet Actor, ꝑ se non aliter d. Constitutioni subscripsisse nisi absque præiudicio huius causæ. Facit testis 1. ad 26. Interrog. Vnde colligo, quod in euentum tantum d. Helman pro debitore agnouit, vt si forte (considerata Rei exceptione) nihil in hac lite contri ipsium obtinere posset. Quæ præstatio, siue reseruatio (cuius tamen non facta legitima fides, nisi quod in specie non contradicitur) conseruauit ei ius suum, ex quo dependebat à facto solius præstantis: *Bart in l. non solum. §. morte numero 16. Alexand. nu. 13. de oper. noui nũciat. per d. l. qui aliena. glossa in l. vt debitum. verb. soluatur. Cod. de hered. act. Felin. c. cum M. Ferrar. numero 77. de constitut. Ronchig. dict. loco in lege 3. versic. vtrique. numero 38. adeo, vt non videatur elegisse personam præponentis: aut in hoc variasse, & Reum penitus dimisisse, vt non haberet regressum contra illum. Imo posito, quod & Helmannum simul cõuenerit (sicut*

vno & eodem tempore, & præponens, & præpositus, ꝑ tanquam ambo ad idem, in solidum obligati, vt duo rei debendi conueniri, & iudicia cumulari possunt *Ronchig. d. leg. tertia. §. vbi duo Rei à numero 78. vsque ad numerũ 85.*) vel ab initio solum etiam elegerit: illa tamen electio non debet præiudicare agenti, quo minus & Reus noster interim, pendente etiam adhuc priore iudicio (si Actori vel creditori ita visum sit) conueniri potuerit: non habita quoque ratione, vtrum is, qui primo conuentus fuit, sit soluendo, nec ne? *vt Ronchig. d. loco.*

Præterea, vbi quis nõ potest consequi à priori conuento, ꝑ totum id, quod sibi debetur, tunc permittitur de æquitate finito priori iudicio, cum alio agere: Idque euenit in omnibus casibus, vbi electio vnus, nõ præiudicat: *Ronchig. dict. l. 9. in princip. num. 180.*

Concludit, per nullum, ex supra dictis argumentis, Actionem, quoad contractum ipsum, elisam, & pronuntiandum, bene iudicatum, & male appellatum, *compensatis tamen expensis.*

Hinc etiam ad interessẽ quod attinet, ex iisdem rationibus (potissimum vt Reus iurare offert, vt supra) reformandam sententiam, & in eo male iudicatum, Reumq; absolendum censet: quamuis hoc sit contra regulam *leg. curabit. Codice de act. empr. & leg. final. de peric. & commod. res vend.*

Salus.

D.L. Correferens: concludit simpliciter cum Domino Referente: placet etiam, vt sententiæ reformetur, quoad interessẽ: maxime cum nihil rei emptæ, ad Reum peruenerit, sed transmissa Venetias. Ergo & expensas compensat.

D.N.N. & N. Simpliciter per omnia cum Referente concludunt.

Sententia.

In Sachen N. contra N. Ist allem Vorbring. Den nach zu Recht erkannt/ daß die Brtheil nachst vorgehender Instanz zu reformieren sey/ als wir sie auch hiemit reformieren/ nemlich der Gestalt/ daß so viel die geklagte Rauffsumma belangt/ wol gevrtheilt/ vbel davon appelliert/ Aber daß Interesse betreffend/ vbel gevrtheilt/ wol darvon appelliert/ vnd daß gedachter Appellant davon zu absoluieren vnd zu erledigen/ wie wir ihne auch hiemit absoluieren/ vnd erledigen. Compensatis expensis.

V O T V M XXXIII.

In causa I.H. contra C.H.

S V M M A R I A.

- 1 Tutori, quem pupillus non vult liberare, quot competent remedia.
- 2 Tutor, Curator, ac quilibet ministrator alienarum rerum, naturali & ciuili ratione librũ rationum conficere, rationem rerum à se gestarum, plenam, fidelem & diligentem reddere tenentur. Ratio eius, quare multo magis in administratione bonorum pupillarum quam in rebus omnibus recepto-

M m

runt

- rum & expositorum, exacta poscatur ratio quæ? numero 3.
- 4 Rationes receptorum & expositorum, quare cum die & consule edi debeant.
- 5 Tutor, vel Curator, finita demum tutela vel cura, de iure communi, rationē huiusmodi reddere tenentur.
- 6 Tutor, vel Curator ad quod & in quantum minori, eiusue heredi petenti teneatur, & nu. 7. 8. 9. & 10.
- 11 Tutor vel Curator, prætenu ignorantia, aut quod inuentarium, vel librum rationum non habeat, sed amiserit potius redditam rationē administrationis, vel quod dimiserit, penes factorem aut aduultum.
- 12 Tutor necessitate legis, pupillo illo adstrictus est ad conficiendum inuentarium, & ad omnia reddenda, quæ in inuentario sunt descripta.
- 13 Tutores solutionem rerum pupillariū in scriptis probare debent, per exhibitionem inuētarij, & omnium eorum quæ in scripturam redacta sunt, alias non liberantur: & quare. numero 14. Cautela tutorum hodie qua. num. 15.
- 16 Pater administrator bonorum filij non est obnoxius. de illis conficere inuentarium, vel reddere rationem. contrarium. numero 18. & 21. Ratio qua. numero 19.
- 17 Patris appellatione, etiam auus venit.
- 20 Pater quando est legitimus administrator bonorum filij, non tenetur reddere rationem, nec inuētarium conficere: secus vero est si esset tutor.
- 22 Pater administrator bonorum filij, de quibus tenetur reddere rationem num. 23.
- 24 Pater maxime tenetur inuētarium conficere, rationemq. reddere cum transit ad secundas nuptias.
- 25 Tutores non tantum, sed etiam ipsorum heredes tenentur ad rationes.
- 26 Tutor vel curator non modo exhibere, sed etiam libros rationum tradere. chartasq. rationis edere tenetur: Quin imo, quādo nullam scripturam profert, presumitur in dolo esse. n. 27.
- 28 Obiectio quedam: Solutionis. num. 31.
- 29 Mors loco iuramenti succedit, vimq. iuramenti habet: Ratio qua. num. 30.
- 32 Non omnis moriens presumitur esse S. Ioānes Evangelista.
- 33 Iudici aut testi moribundo, deponenti, se malam tulisse sententiam, aut falsum tulisse testimonium, non creditur, nec alijs praiudicat.
- 34 Confessio propria alicuius litigantis in iudicio facta, dicitur probatio firmissima, nec amplius, cum ab aduersario acceptetur, reuocari potest. numero 35. Nisi probetur error. n. 36.
- 37 Partis iuramento in modicis, in ratione reddenda, statur.
- 38 Eucharistia sacramentum, sumere plus est, quam apud Iudicem iurare.
- 39 Nemo presumitur immemor suæ salutis.
- 40 Assertioni iurata quando non sit standum.
- 41 Testi inimico, in criminalibus, non creditur, etiamsi infirmus ad mortem trahatur.

PROCVRATORIA & formalia iusta: submissum in pūcto admissionis grauaminum, quæ continent omnino priora: Ideo definitiue pronuntiandum, quia non opus habent probatione.

Que actio?

Bart in l. 3. §. contrarium. de cont. tut. act. dicit; Tutori, si pupillus eum non vult liberare, tria remedia competere: quibus addit quartum, officium scilicet Iudicis, quod hic imploratum esse statuit, ad hoc, vt à pupillo, iudicio tutelæ liberetur. Exigit enim Actor noster, auus & legitimus tutor, à Reo nostro, suo nepote, & filio pupillo iam adulto, liberationem administrationis suæ, vt qui ei rerum à se gestarum, pro parte rationem & traditionem fecerit. Ex vt qui reliqua, puta inuentarium, rationes, registra, & reliqua, si quæ fuerint, vltro acceperit & occupauerit ipse, ita plenarie ei satisfactum fuerit, & nihil penes Actorem & Reum restituendum residuum sit.

An probata?

Et sane relictis multis à tergo diuerticulis, constat, tutorem, curatorem, ac quemlibet administratorum alienarum rerum, naturali & ciuili ratione debere, librum rationum conficere, rationem rerum à se gestarum, plenam, fidem & diligentem reddere: & reliqua, si quæ sint debere resolueri, textus & *Dd. in lege tutor, qui repletorium, de administrat. tut.* Nec debet se quifquam à tali ratione reddenda putare liberum, iure absolutum, aut conscientia tutum. Cum enim in rebus omnibus, receptorum & expositorum exacta poscitur ratio, multo magis in hac administratione bonorum pupillarium, vnicuique reddenda erit ratio, † vt boni scilicet administratoris appareat fidelitas, mali vero coarguatur infidelitas, fraus & negligentia. Hæc enim duo, sine rationis redditione, nec certo apparere, nedum cognosci possunt. Atque ideo, vt dici solet, rationes † cum die & consule edi debent: quoniam accepta & data, non aliter possunt apparere, *l. 1. §. rationes. de edend.*

Huiusmodi tamen rationem, † vt tutor vel curator reddat, de iure cōmuni cogi nequaquā potest, nisi post finitam tutelam, vel curam, *l. nisi finita, l. si cum adhuc. de tutel. & ration. distrab. leg. 2. l. rationes, Cod. de administ. tut. vel curat.* At vero nostro casu, Actor in sua summaria petitione, ex sequētibus grauaminibus exhibitis fatetur: Quod pupillo, nepoti suo (cuius tutelā & curam per 20. annos administruit, prout ex *Gegenberich/ 5. Februarii, Anno 75. product. constat*) eam planam, fidem & perfectam tutelæ gestæ rationem non dederit. Quin imo contra omne ius, omnemque æquitatem & pietatem, idem Reo nostro adhuc rationē administrationis suæ reddere, inuentarium, & librum rationum exhibere; quod Reus (vt apparet ex *Conclusiōne schriff/ 14. Martij, eodē Anno, ad 8. & 9. artic. vbi Reus*

Reus maxime petit) detrectat, & nihilominus quietationem administrationis à pupillo exigit, atque eum ad hoc compelli petit: Cum ipse, vt tutor & curator, ac quilibet administrator, † & eius heredes, reddere prius rationem administrationis, minori, aut eius heredi, petenti, vsque ad 30. annos obligatus sit. Quinimo debet exhibere inuentarium, † ac librum rationum, ac petere, vt copia omnium extrahatur, per partem aduersam, & omnes actus administrationis suæ ostendere & instrumenta, res, nomina debitorum, bona, & reliqua omnia restituere, dicto minori, iam adulto: alias non dicitur reddita ratio, sed esse in dolo, vt pulchre tradit, & multis autoritatibus probat *Caualean. in suo tractat. de tut. & curat. num. 202. 203. & sequent. Roland. à Valle, consil. 49. lib. 1. Socin. consil. 24. num. 1. volum. 1. Schurff. consil. 65. numero 4. cent. 1. Wefemb. consil. 47. in princ.*

8 lib. 1. Et potest † contra talem administratorem iurari in litem, *leg. tutor qui reperiuntur, de administ. tut.* Plane etsi fuisset facta quietatio administrationis reddita ab officialibus pupillorum, vel † ab aliis personis, aut à minoribus, cum consensu propinquorum, & iuramento, quod tamen cum iuramento est contra opinionem *gloss. in d. leg. 3. §. contrarium, de contrar. tut. act.* Et cum pacto de ulterius non petendo: talis quietatio & liberatio non nocebit pupillo. Quin etiam possit iterum † d. tutorem vel administratorem cogere, ad ei reddendam rationem suæ administrationis, *Dd. de errore rationis reddita. Caualean. d. loco.*

11 Nec excusabitur prætextu ignorantia, aut † quod inuentarium, vel librum rationum non habeat, sed amiserit, post redditam rationem administrationis, vel quod dimiserit penes factorem, vel adultum, vt hic *Rol. d. consil. n. 32. Caualean. n. 204. Plot. in d. l. si quando, n. 246.* Quocirca, cum necessitate legis, † tutor pupillo adstrictus sit, ad inuentariū conficiendum, & ad omnia reddenda, quæ sunt in inuentario descripta: tutores

13 solutionem rerum pupillarum † in scriptis probare debent, per exhibitionem inuentarij, & omnium eorum, quæ in scripturam redacta sunt: alias non liberantur, nec liberationem merentur. In scriptis enim obligati, † liberationem, scilicet, *dasi et bezahlt* habitidem probare debent, Aut sane si hoc facere per negligenciam omiserit, grauantur in modo probandi, & coguntur, contra regulas iuris, hoc ipsum quinque testibus, probata opinionis probare. *Textus, & ibi Sichard. num. 31. testium, C. de testib. vbi idem Sichardus*

15 in terminis monet, hodie tutores, † abeuntes officio, recte facere, si post rationes factas petant securitatem à magistratu loci. Quare cum Actor noster, neque vel per minimam scripturam, neque iuxta *d. leg. testium. C. de testib.* querelam suam Iudici, in summaria petitione expositam, probauit: imo quatuor tantum testes, in diuersum finem produxerit. Concludit, Reum à sua petitione absolendum, & in eo, sententiam priorem condemnatoriam reformandam esse.

Non obstat primo: quod pater † administra-¹⁶ tor bonorum filii, non sit obnoxius, de illis conficere inuentarium, vel rationem reddere, *Bart. Bald. & communiter scribentes, in leg. non extat, §. ne autem, Cod. de bon. qua lib.* Quod lex tribuit paternæ reuerentiæ *leg. fin. §. sin autem ex. ibi paterna reuerentia, Codice eod. tit.* Et quod patris nomine, auus quoque demonstrari intelligatur, *i. iusta interpretatione, de verb. signif. leg. liberorum appellatio, eod.* Sed pater ob reuerentiam paternam, & ex magna confidentia, quam lex habet à patre, erga liberos, non tenetur suæ administrationis rationem reddere, *l. si quis prioris, §. fin. Codic. de secund. nuptiis. Pinell. leg. prima Codice de bon. matern. part. 2. numero 20.* Ergo nec auus: cum appellatione patris † etiam auus veniat. Ita etiã limitatur generalis regula, *d. l. tutor qui reperiuntur, de administ. tut.* vt *Bald. & alij, post gl. in l. orphanotroph. Cod. de Episc. & Cler. Boer. decis. 61. n. 5. Pinell. d. loco, n. 21.* Et hanc opinionem, tanquam veriozem, à Camera approbatam esse, tradit *Myns. obs. 93. cent. 2.* Atque ita obseruatum fuisse, dicit in causa *Johan Trost* contra N. Sed supra dictis non obstantibus, *Spec. tit. de instrum. edit. §. final. vers. quid de patre, quem sequitur Cum. an. consil. 89. numero 3. Pinell. supra d. loco, numero 22.* tenet: quod pater, † administrator bonorum filij, teneatur inuentarium conficere, & rationem reddere. Pro quo facit iuris regula: †¹⁹ Ne fraudi occasio detur, *l. in fraude, C. de rei vend. & reg. leg. 2. solut. matrim. facit lex 1. si quis cautio. ibi. neutri parti onerosa.* Quinimo regulariter obligatus restituere, tenetur inuentarium conficere, *Arius Pinell. d. loco, numero 23.* contra supra dictos scribentes, putat, verius esse, vt etiam pater, legitimus administrator, possit cōpelli, vt inuentarium conficiat: malim tamen assignare rationem, scilicet quod lege differat ab onere rationis reddendæ: cum inuētarium ad hoc conficiatur, vt ratio reddi possit: & eos tantum respiciat, qui sunt obnoxii, ad reddendam rationem, & non alios, *l. orphanotroph. ibi Bald. num. 7.*

Quicquid sit, dic, quod iura illa, quæ dicunt, non teneri patrem rationem reddere, adeoque inuentarium conficere, procedere in patre, † legitimo administratore. Diuersum enim est, vbi pater tutor fuerit, vt hic: vt notant *Bald. Castrenf. Corn. in d. leg. non oportet, §. sed cum tacitas, de bon. qua lib. Bald. dicto loco. Arius Pinell. d. loco part. 2. numero 27. Bart. d. loco. facit textus l. licet, Cod. ad leg. Falcid.* Ratio differentia manifesta est, quia pater, legitimus administrator, totum commodum habet, solaque proprietas est filiorum, qui sub eius potestate sunt. Pater autem tutor est, non filiorum in potestate, sed emancipatorum, *leg. si supersite, Cod. de dolo.* Ex quo sequitur, patrem vel auum † non excusari à reddenda ratione, & aliis oneribus tutorum, *gl. in l. final. §. sin autem, verb. reuerentia ibi Bald. & alij, Codice de bon. lib. glossa in l. si quis prioris, §. final. Cod. de secund. nupt. gl. in d. l. cum oportet, §. si cum tantis, C. de bon. qua lib. Wefembec. d. consil. 47. n. 3.* Indequè pater tenebitur rationē † reddere de bonis²² filij,

filii, in quibus vsum fructum non habet: vt red-
ditibus, præbendæ, vel dignitatis: secundum *Bart*
Bald. & Dd. in l. litis, §. pen. de negot. gestis. Et vbi
23 ex donatione, ¶ legato, aut aliter acquisito, res
spectaret ad filium, quia tunc censetur esse qua-
si extraneus, *Boer. dicto loco. numero 9. Pinel. d. loco.*
24 *numero 29. Facit. Corn. consil. 105. vt Mynsing. in d. loco.*
allegat. Tum vero maxime tenetur pater ¶ in-
uentarium conficere rationeque reddere, cum
transit ad secundas nuptias, *Auth. de nupt. §. placet.*
Secundo, non obstat, quod auus, tutor, iam
25 sit mortuus: quia nedum tutores, ¶ sed etiam hæ-
redes ipsorum tenentur ad rationes, *l. 3. §. hæc actio.*
de negot. gest. l. tutela, leg. omnes, Cod. arbitr. tutel. Schurff.
consil. 65. nu. 6. cent. 1. Wes. d. consil. Et sane Reus noster
magis culpatur hæredem, iam appellatum, quam
defuncti tutoris negligentiam, vt quod ille in
culpa sit, fueritque, quod ei de articulatis non de-
bita fuerit data ratio, & facta solutio.

Tertio, non obstat, quod Actor fere in om-
nibus productis suis offert præstare iuramen-
tum suppletorium, quod Reo nihil vltius de-
beat, vel ad eum quod spectet habeat, & quod in
fidem istius, Eucharistiam sumpserit, & quod in
præsentia quatuor testium hoc ipsam affirma-
rit, allegando senium suum, & quod desuper, se
paratum mori, edixit. Quia quoad iuramentum
suppletorium, licet semiplenam habenti proba-
tionem, deferri possit, *glossa & Dd. in lege admonen-*
di de iureiur. tamen hic nondum semiplene pro-
26 batum: cum non modo exhibere, ¶ sed etiam
tradere libros rationum, & chartas rationis, ede-
re debuisset: quorum neutrum præstitit. Obtulit
quidem den *Schazettel vber die Ring benzule-*
gen: sed nec hoc præstitit. Quinimo Actor no-
27 ster, ¶ ex quo nullam scripturam protulit, præ-
sumitur esse in dolo. Quo casu iuramentum nun-
quam deferretur: imo contra talem iuratur in li-
tem, *dicta. leg. tutor qui repertorium, de administr. tut.*
l. tutores, Codic. eod. l. final. arbitr. tut. Si ergo iura-
mentum deferendum esset, Reo potius iura-
mentum ad interesse, declarandum in litem, quam
Actori, suppletorium, iure deferri posset. Et hoc
videntur Iudices priores intellexisse: alioquin
verisimiliter Actori iuramentum detulissent.
28 Sed dices, Actor noster, ¶ dum adhuc in viu-
is esset, obtulit præstare iuramentum, das er Reo
weder Heller noch Pfennig schuldig: nunc vero
mortuus est; quocirca oblatum à defuncto iura-
mentum, pro præstito habetur, & sic nostro ca-
su non opus esse iuramento heredis. Mors enim,
29 ¶ loco iuramenti succedit, & vim iuramenti ha-
30 bet: eo, quod quilibet ¶ præsumatur memor sa-
lutis suæ, nec velle mori in peccato, cum menda-
31 *facimus l. q. 7. communiter Doctor. in dicta lege. ad-*
monendi. Respondet, hoc verum esse, ¶ & proce-
dere in iuramento in litem, à defuncto, dum vi-
ueret, oblato, vel à Iudice accusatori (quod ma-
gis probatur) delato & in iuramento damnum
passi, *Gailius obseruatione 43. libra 2. Zas. consil. 5. num.*

58. *libro. 1.* In quibus terminis nos non verſamur.
Quin supra ostensum, naturam huius actionis
non admittere, vt hoc casu Actori vllum iura-
mentum deferatur, *leg. tutor, de in lit. iurand. leg. in*
instrumentis, eod. Quemadmodum ergo sacramen-
tum hoc Actori non opitulatur: eodem plane
modo nec eum adiuuat, quod Eucharistia Sa-
cramentum desuper sumpserit, adeoque super
eo mori paratus sit, vel fuerit. Quæ assertio & at-
testatio non probat, nec pupillo nostro præiu-
dicat, *lege, si quis graui valetudine, §. si quis moriens, ad*
Senatus. consilium Syllan. maxime intenta persona-
rum, & huius negotii qualitate, & vbi præsum-
ptio iuris contra Actorem, ex iuribus supra di-
ctis militat. Hinc *Bald. de pace Constant. & Felin. in*
capit. literas. numero 20. de præsumption. dicit, non om-
nes mori, ¶ sicut Ioannes Euangelista. *Bartol. in 32*
dicta lege. si quis in graui, §. si quis moriens, notat; Mo-
ribundo Iudici vel testi deponenti, ¶ se malam 33
tulisse sententiam, aut falsum dixisse testimoni-
um, non credi, nec alius præiudicari.

Quarto & vltimo, non obstat, nec Actorem à
ratione vltiori reddenda excusat, quod Reus
in actis allegatum Schanck auffstun lassen. Et sic
per consequens, nec obstat *dicta lex. si quis in can-*
tam. Codice. vnde vi, & dicta lex. extat. quia non su-
mus in terminis illarum legum. Nec ea violentia,
quam illæ leges requirunt, probata est ita vt
mirum sit, quod priores Iudices ex illo capite ar-
si fuerint, Reum condemnare, & Actorem ab-
soluere, suæque interlocutoria, quæ & in rem
iudicatam abierat, contravenire: res non caret
suspensione, priores Iudices, plus Reo, quam Ac-
tori, fauentes fuisse. Si enim Reus potuit ven-
dere domum, *darinn der Schanck gestanden;* cur
non posset eum aperire, maxime cum ab emptore
pluries requisitus, vt ei d. *Schanck* euacuaret,
prout emptor domus, primus testis ad secundum
articulum deponit.

Præterea lis non est super illis bonis, quæ in
illo Schanck fuerunt, vel quod ex eo illi minus
sufficiens ratio & traditio facta sit: sed super 20.
Decembr. Ann. 47 articulatis defectibus: & vt
maxime edictum D. Marci, quod violentum cre-
ditorem, vel alium occupantem debitum, iure
debiti priuat, statuamus hic locum habere: ta-
men vniuersali actioni tutela Reus noster deci-
disset, sed tantum pro illis rebus quæ fuerunt in
dicto Schanck *gloss. Dd. in d. l. extat,* adhuc igitur
culpandi sunt priores Iudices.

Denique Actor, iuxta sententiã 2. Febr. An-
no 77. latam probare debuisset, quod Reus non
hunc Schanck solum, sed & plerisque alios, au-
su proprio aperuisset, atque ita sibi ius in omni-
bus rebus dixisset: quod non factum. Quinimo
faber ferrarius, quartus testis qui dictum Schanck
aperuit, ad secundum articulum deponit, quod
apertioni des Schancks interfuert reliqui tes-
tes. Ergo nõ vi, vel clam, apertio facta est. Hinc
concludit, Appellatum Appellati ad denuo red-
dendam rationem obnoxium esse, & prius Appellati-
onem

pellantem ad quietationem non teneri. Ad reliqua in articulis designata, præstanda, Appellantiem nondum condemnare potest: quia illa sciri non possunt, nisi reddita prius ratione, quæ incipit à factò, scilicet computando: ex illis peruenitur ad dandum, vel præstandum, *icum servus de cond. & demonstr. Expensas vult compensare.*

Aliud, in eadem causa.

D. Ibf. Satis deductam, aum teneri ad reddendas rationes. Eidem consentit: maxime vero, quia à magistratu, tutoris officium habet, cum aliis duobus defunctis, & quod facile præsumi potest, dictum aum in diuersis matrimoniis fuisse, cum Reus noster, quantum conuicio, non sit. Iam quod non plenas reddiderit rationes, omnia tradiderit, ex propria confessione

34 Actoris constat: quæ quidem confessio ¶ firmissima est probatio, *lege confessio, Codice de confes. leg. quæ de inofficiso, de inoff. testamen. Ea, cum à Reo sit*

35 acceptata, ¶ non ita amplius reuocari potest, ex quo dicitur ius parti qua situm, *Bald. in l. Gallus, §. quidam recte, col. 2. de lib. & posth. Alexand. consil. 90. vol. 1. numero 2. Idque eo minus, cum geminata sit confessio, sol. 1. & 5. in actis: quæ non potest reuocari, ¶ nisi probetur error. Alexand. consil. 92. numero 9. libro 5. In reliquis cum Referente. Putat tamen pronuncianum, vt iniungatur repetitio rationum, & vt hoc hic fiat in Camera: ne denuo appellanti locus sit. Et iniungeret etiam Reo, vt ipse ederet inuentaria, & *Schaff. Zetzel/* quas penes se habet: *Compensatis expensis.**

Aliud, in eadem causa.

D. Bq. Aperturam capsulæ de *Schaff. S* non esse in consideratione: Deinde, videri priorem sententiam æquissimam putat. Sed dubitatur iam, quibus rationibus Iudices recesserint ab ea sententia? Putat, forte factum pluribus rationibus adeo, quod ipsi iuramentum recte delatum sit: quia Actor fuit persona honesta, & in dignitate. Causa non adeo magna. Rationes semel reddita. Omnia inuentaria, registra, Reo tradita, quæ petit sibi à Reo rursus edi, *Bartol. in dicta leg. admonendi, numer. 58. Et quod in ratione reddenda, ¶ in modicis stari debet iuramento partis, & administratoris. Et etiam in modicis, si personæ qualitas, verisimilitudo, & motus Iudicis ita concurrant: quia ab eis non est exigenda stricta ratio, sicut ab extraneis. Marian. Socin. consil. 46. num. 2. consil. 73. num. 2. volam. 1. Abbas consil. 12. numero 5. vers. puto tamen p. art. 1. Plot. de in lit. iur. §. 13. numer. 5. in fin. arg. l. si quis pro redemptione, Codic. de donat. l. fin. §. in computatione. ibi gloss. verb. approbaverit, Codic. de iure delib. Graue. de antiq. temp. §. 1. §. 4. limitatur num. 24. 28. 29. 30. vbi idè procedere dicit in summis magnis.*

Nec obstat, quod ad obseruat. *Gailii 43. libr. 2. dicitur quod procedat in iuramento ad litem, vel iuramentum damnium passi: quia idem in iustificatione rationum, vt mortuo scribente, liber rationum probet, cum eius mors habeat vim iuramenti, Graue. d. loco, n. 48. Cast. conf. 301. num. 4.*

vol. 1. Alciat. præsumpt. 4. n. 6. Bart. Soc. consil. 161. num. 3. vol. 2. Secus autem, si adhuc viueret scribens: & tunc non solum cogere exhibere librum rationum, sed etiam desuper iurare. *Id. supra dictis locis.* Licet autem Actor nec ad iuramentum admittitur, nec ea, quæ adhuc litigiosa videatur, per rationes, & alias liquidata: sed ex alio capite, vt primo intuitu apparet, absolutus: mihi tamen verisimile non est, quod solum ad istam aperturam Iudices respexerint, quin potius alias circumstantias ponderarint. & maxime, quia etiam iam senex, vt forte ipsius bona fides eis bene perspecta. Quin & cõtutores habuit, rationes quæ & inueteraria iam reddiderit: Imo & Eucharistiæ ¶ Sacramentum sumperit, quod plus est, quam si apud Iudicem iurasset.

Item, ex communiter accidentibus, tam iuris, religionis & pietatis consideratio, contrarium verisimilius: cum nemo ¶ praesumatur immemor 39 salutis æternæ, vt *Gram. voto 2. num. 16. 17. & consil. 1. post decis. n. 74. 75. Hippol. consil. 109. nu. 3. vsque 40.*

Deinde quod dicitur, non standum esse assertioni iuratae, etiam morientis: maxime procedit, ¶ quando agitur de probando crimine occulto, 40 contra tertium, exempli gratia, cõtroversia vulnerantem, vel socium alterius criminis: quia tunc ei non creditur, quoad torturam, absque aliis indicis, nisi contra seipsum, vel, quando tertius ille excusatur, vt per Criminalistas, *Gram. dict. vot. numero 15. dicto consil. 1. numero 37. Guatand. in praxi crimin. reg. 33. Idque fauore liberationis, & condemnationis odio; Idem reg. seq. Herculi. in tract. negatiua, num. 159. Hinc & testi inimico, ¶ in similibus, non creditur, etiam si infirmus ad mortem trahatur. Gram. consil. 46. numero 1. Hieron. Gigas de crim. lesa maiest. libr. 2. q. 2. nu. 3. 4. Quibus casibus noster non est comparandus.*

Præterea Iudices Actorem nostrum forte etiam ideo ab onere iurandi releuare voluerunt, cum antea fuerit iuratus Senator, & tutor, cui in rebus magnis creditur, scilicet, *auff der Diechert Studien.* Et deputando ipsum ad Saigerhandel. Et quia admodum senex, vt ex eo liquet, quod tum, Anno 64. in compromisso des Saigerhandels/ deposuit, se esse vltra 60. annos. Et sic tempore huius litis, vltra septuaginta annos: qui etiam omnium à se gestorum, & pluribus vicibus Reo datorum, ob senium, verisimiliter non amplius recordari potuit, cum post longum tempus etiam obliuio præsumatur. Nec ipse forte suspicatus, quod nepos hic contra officium pietatis & reuerentiæ, atque acceptorum beneficiorum immemor, exactiores ab eo rationes vnam quam petiturus, adeoque se erga ipsum ingratum & inhumanum exhibiturus esset.

Histamen omnibus non obstantibus, dominorum Referentium sententiæ accedit: tum propter rationes adductas: tum vero maxime, quia auus ille, in senectute sua per filium (vt verisimile est) multa administravit: Et

quantum ipse quidem pater sciuit atque voluit (vt iterum veritati consentaneum est) omnia syncere ac fideliter peracta: adeo, quod sine dubio ipse pro sua persona, salua conscientia, iurare potuisset, sicut & sumere corpus Domini. Quod idem tamen de filio herede, qui nec similiter se iuraturum obtulit, nec eiusdem qualitatis est, cum patre, affirmare non potest. Item, quia postquam quaedam omnino incertæ, quibus nec sufficienter responsum, an, cui, quomodo, & quando traditio facta: ita vt prior sententia, de 6. Augusti, Anno 75. omnino æqua videatur, quæ & in rem iudicatam abiit, nec iusta aliqua causa allegata. Quare etiam respectu defuncti tutoris ab ea recedendum fuit: cum sola reiteratione calculi, non potuerit dici admodum grauatus, & in supplementum adhuc ad iurandum ipsi heredi suo iudicio terminus præfigendus, vt *supra dictum*.

Concludit pronuncianum, grauamina, tanquam superflua, non acceptanda, sed reicienda, & pronuncianum, antea male iudicatum, bene appellatum: Vnd dass die zwischen ermeldten Partheyen zuvor den 6. Augusti, Anno 75. daselbst ergangene Urtheil nachmals wirklich vollzogen werde/ darzu auch Appellans, die in actis angezoene Register/ Verzeichnuss/ Rechnung/ vnd Schatzettel/ so viel er deren empfangen/ oder zu Handen genommen/ zu haben/ bey seinem Eyd erhalten kan/ sonder Gefahrde/ beyzulegen schuldig seyn soll/ als wir ihn auch hiemit darzu condemniren vnd verdammen: *Compensatis expensis*. Hac enim ipsa priori sententia Appellans contentus fuit, & adhuc est, vt in suis grauaminibus videre licet: vbi si iterum grauabitur, patebit sibi recursus ad Cameram, qua ratione etiam Appellatis, quoad quietationem, satisfieri poterit, qui de iniquo Iudice, ansam conquerendi non habent.

Aliud, in eadem causa.

Quia in hac causa agitur de reddendis rationibus, & de super præstanda liberatione, & quietatione: in actis vero nostris, nullæ rationes reperiantur, putat, in principali vix pronuncianum posse: sed forte ex officio, hæredibus Actoris, per interlocutoriam iniungendum esse, vt ante omnia coram deputatis, Senatus F. vigore statutorum illius loci, rationes infra certum terminum reddant, & de super in hoc iudicio postea relationem faciant, ferner darüber ergehen zu lassen/ was recht ist. Si vero dominis aliter visum fuerit, non vult separare.

Aliud.

D.P. Concludit cum Referentibus. Controuersum enim sibi videtur inter partes, An tutelæ ratiocinia adeo exacte reddita sint, vt quietatio pupillo, nunc maiori sit præcipienda: Quod cum in definitiua, à qua appellatum, priores Iudices Reo iniunxerint, & nunc ex actis constet, rationes esse imperfectas, mancas & mutilas, vt tutor adhuc liberandus non sit, putat pronuncianum, vt Referentes: quia præpostero ordine

quietatio, ante calculum satis completum, iniuncta est, si postmodum Reo rationibus his vterioribus, erit satisfactum, magistratus à quo, cum ex officio ad quietationem adigere potest: nec opus est, vt propter solam quietationem, denuo, antequam grauetur, ad summum hoc tribunal conuolet: quod facere necesse haberet, si per interlocutoriam hic relationem rationum asseruaremus. Nec mouetur, quod Actor contutores habet: eosdem enim coram ordinario conuenire potest. Et sibi imputet, quod nec in prima, nec in hac instantia, exceptionem diuisionis obiecit: neque illis litem simul denunciari curarit: *Compensatis expensis*.

Aliud.

D.N. Pariter cum Referentibus: quia vero actio & causa primordialis super quietatione fienda, instituta est, & sententia à qua, ei conformiter lata, puto etiam iam in hisce terminis nobis insistendum. Nec ratione pronuncianum, quia hic punctus per se in eo comprehensus est, & præcedere debet, de quo Appellatus nondum egit, nisi quod per exceptionem opposuit. Fuerunt & alii contutores, qui forte etiam ad rationes, & non solus auus tenetur. Imo & ipse Appellatus potest fuisse hæres.

Sententiam vide *supra* in fine voti D.Bq.

V O T V M XXXIV.

In causa T.M. contra E.C.

S V M M A R I A.

- 1 Actio ab executione non est inchoanda.
- 2 Descriptio bonorum ex quinque causis, in hoc casu, iuste facta, vt num. 3. 4. 7. 8. 9.
- 5 Cõtumax dicitur, is, qui latitat, & impedit, ne citatio ad eum peruenire possit; Item, qui minus instructus comparet. numero 6.
- 10 Verba non sufficiunt factis vbi opus est.
- 11 Arrestum per satisfactionem, quando non relaxatur.
- 12 Ad cautionem iuratoriã quando quis non admittendus.
- 13 Exceptiones in hoc casu positæ, in quibus consistant.
- 14 Interrogatum vel capitulatum semel, non est vltius interrogandum.
- 15 Litis causa principalis hic quæ.
- 16 Sequestratio vbi regulariter prohibita est, descriptio tamen & pernumeratio, siue inuentarium bonorum permittitur. Hinc Iudex, iustæ alicuius cause ratione, præcipere potest, vt ostia alicuius domus claudantur & sigillentur. n. 17.
- 18 In bonorum descriptione decernenda principaliter duo, in hac causa obseruanda, & quanam num. 19 & 28.
- 20 Appellatem creditoribus suis viam prosequendi debita duriorẽ reddere conatum fuisse, in hoc casu, ex quibus apparet. & n. 21. 22. 23. & 24.
- 25 Suspectus an quis sit, magistratui & religioni Iudicis permittitur.
- 26 Coniectura omnis crescit contra fallitos, qui sunt faciles ad mentium.